

Biografies de corresponsals de guerra catalans

a la I Guerra Mundial

AGUSTÍ CALVET, GAZIEL

Sant Feliu de Guíxols, 1887 –
Barcelona, 1964

Periodista i escriptor, el 1910 va iniciar la seva carrera periodística a *La Veu de Catalunya* i el 1911 va entrar a treballar a l'Institut d'Estudis Catalans. Va viure l'esclat de la Primera Guerra Mundial a París –on s'havia traslladat per aprofundir els seus coneixements–, i va escriure sobre aquest fet per a *La Veu de Catalunya*. Els seus escrits no van agradar a Prat de la Riba, però sí a Miquel dels Sants Oliver, que els va publicar a *La Vanguardia* amb el títol *Diario de un estudiante en París*. Aquesta sèrie i la cobertura posterior del conflicte per al diari en diversos fronts de guerra van destacar per una mirada completament renovada, marcada per l'expressivitat del punt de vista, i el convertiren en un dels periodistes més llegits a Espanya i a l'Amèrica Llatina. El seu testimoni va ser recollit en diversos volums: *Diario de un estudiante en París* (1915); *Narraciones de tierras heroicas, 1914-1915* (1915); *De París a Monastir, 1915* (1917); *En las líneas de fuego, 1915* (1917), i *El año de Verdún, 1916* (1918). Després de la Gran Guerra, va dirigir *La Vanguardia* entre el 1920 i el 1936. Arran de la Guerra Civil es va exiliar a París, d'on va tornar el 1940. Va ser depurat i no va poder exercir el periodisme. Va treballar en editorials i va publicar diverses obres. És un dels periodistes catalans més importants de la primera meitat del segle XX.

EUGENI XAMMAR I PUIGVENTÓS

Barcelona, 1888 – l'Ametlla, 1973

Periodista, diplomàtic, escriptor i traductor, va viure la major part de la seva vida fora de Catalunya, on va exercir de corresponsal per a diaris

majoritàriament catalans, però també d'abast estatal o bé sud-americans. Establert a Londres, va cobrir per als lectors catalans el desenvolupament de la Gran Guerra des de les pàgines d'*El Día Gráfico*, primer, i *La Publicidad*, després, on va destacar per articles d'iniciativa intrèpida, com un vol d'avió. Durant els anys vint, es va convertir en una de les plomes més apreciades del periodisme català, i va destacar el seu retrat de l'Alemanya de la postguerra gràcies al seu pas per Berlín. Malgrat viatjar per tot el món, va mantenir una estreta vinculació amb partits d'esquerra catalanista, principalment ERC. Es va exiliar a França al final de la Guerra Civil, des d'on va mantenir el seu compromís amb el Govern legítim i on va exercir de representant de la Generalitat a París. Després d'una llarga estada als Estats Units, on va treballar al servei de l'Organització de les Nacions Unides, va retornar a Catalunya al final de la seva vida.

CLAUDI AMETLLA I COLL

Sarral, 1883 – Barcelona, 1968

Polític i escriptor, de jove va col·laborar en iniciatives polítiques i periodístiques de les comarques de Tarragona, sovint al costat d'Antoni Rovira i Virgili. Militant de formacions nacionalistes republicanes, va ser redactor d'*El Poble Català* i *El Diluvio*. Va treballar a l'agència Fabra, la filial peninsular de agència de notícies Havas, de la qual dirigiria la delegació a Barcelona. Aliadòfil convençut, es va convertir en l'ànima i director de la revista *Iberia* (1915-1918), des de la qual va promoure nombroses iniciatives a favor dels aliats. Va fer dos viatges al front, dels quals van aparèixer les cròniques majoritàriament a *El Diluvio*. Després de la Gran Guerra, va militar en formacions catalanistes progressistes, especialment Acció Catalana, i va

exercir els càrrecs de governador civil de Girona i de Barcelona, a banda de ser diputat a les Corts espanyoles durant la Segona República. Es va exiliar al final de la Guerra Civil, i va recollir els seus records en diversos volums de *Memòries polítiques*.

FREDERIC PUJULÀ I VALLÈS

Palamós, 1877 – Bargemon, 1963

Periodista i escriptor, va iniciar la carrera literària a Catalunya al tombant de segle, col·laborant en diverses publicacions, especialment a la revista modernista *Joventut*. Republicà catalanista d'orientació federalista, va ser un destacat esperantista. És autor de diverses narracions i obres dramàtiques, entre les quals cal esmentar la novel·la *Homes artificials* (1912), considerada la primera narració de ciència-ficció en català. Enrolat a files com a soldat regular francès, Pujulà va enviar les seves cròniques a la premsa barcelonina, majoritàriament a *El Poble Català*, on van destacar pel registre antièpic i antiheroic. Va compilar el seu testimoni en dos reculls: *De la trinxera estant* (1918) i *En el repòs de la trinxera. Cartes del soldat a l'amic* (1918), que constitueixen una de les aportacions principals de la cultura catalana a la literatura de guerra. Després de l'armistici, va ser durant molts anys redactor del diari federalista *El Diluvio*. Va ser depurat i processat després de la Guerra Civil, sense poder tornar a exercir com a periodista.

ÀNGELA GRAUPERA

Barcelona, c. 1890 – c. 1935

Periodista, infermera, escriptora i activista. Es va convertir en la primera corresponsal catalana de guerra a

través del diari *Las Noticias*, al qual enviava les seves cròniques mentre exercia com a infermera voluntària de la Creu Roja al front de l'Est. Va col·laborar també amb altres diaris i revistes com ara *Alegría*, *La Ilustración* i *La Revista Blanca*. Després de la Gran Guerra, va escriure novel·les curtes i va impartir múltiples conferències a favor dels drets civils de les dones, sobre els drets de la nova classe treballadora i en contra de la guerra i el feixisme, sovint des d'entitats com la Unió Socialista de Catalunya, el Comitè Català contra la Guerra o el Comitè Internacional de Dones contra la Guerra i el Feixisme, entre d'altres. Més tard el seu rastre queda estroncat i es desconeix el desenllaç de la seva vida.

ENRIQUE DOMÍNGUEZ RODIÑO

Jerez de la Frontera, 1887 –
Hondarribia, 1974

Periodista, escriptor, traductor i productor cinematogràfic. En esclatar la Gran Guerra es trobava a Alemanya, des d'on va començar a enviar cròniques a *La Vanguardia*, primer d'amagat de les autoritats, cosint els textos a la roba d'un amic que tornava a Espanya. Aquests textos serien compilats al volum *Las primeras llamas. Diario de un testigo-cronista de la guerra* (1917). Com a corresponsal del diari, va assolir un gran prestigi escrivint des de diversos llocs, com Itàlia, Bèlgica, França, Suïssa, Polònia, els Balcans, Lituània i Suècia. Acabada la guerra, va col·laborar a *El Imparcial*. A partir del 1925, va residir de nou a Berlín, on va treballar a l'ambaixada espanyola i va col·laborar a *La Voz*. A partir dels anys trenta, es va dedicar a la producció cinematogràfica i a la redacció de guions.

ENRIQUE DÍAZ REITG

Barcelona, 1883 – 1963

Periodista, va iniciar amb tan sols 16 anys la vinculació amb el diari *El Diluvio* el 1900, que mantindria fins al 1919, compaginant-la amb col·laboracions a *La Mañana* de Madrid, *La Nación* de Buenos Aires o *Le Petit Journal* de París. Va promoure la creació de l'Associació de Premsa de Barcelona el 1909. A partir de l'esclat de la guerra, es va encarregar de la cobertura internacional del conflicte a la secció «La Guerra europea», elaborada des de la redacció, però també des de París o des d'Itàlia, on va viatjar amb altres periodistes. Va escriure els dos volums de *La guerra de 1914. La invasión. Crónica completa de la guerra desde sus comienzos hasta la toma de Amberes* (1915), *Episodios de la Gran Guerra* (1916) o *¡Verdún!* Després de la contesa, durant els anys trenta va viatjar a Rússia i es va dedicar a altres camps professionals, com la gestió turística, els transports o el cinema informatiu.

FRANCISCO MELGAR

Madrid, 1849 – París, 1926

Va escriure les cròniques per a *El Correo Catalán* des de París durant la Primera Guerra Mundial, un diari que va fer gala de les simpaties germanòfiles. Anteriorment, el periodista havia manifestat a través de diverses col·laboracions periòdiques a Espanya i Llatinoamèrica la seva orientació ideològica carlista i tradicionalista, amb la qual s'havia identificat des de mitjan segle XIX i durant les darreres guerres carlines. Va ser nomenat comte de Melgar per decisió reial i va ser secretari de Carles de Borbó. Va publicar diverses obres de tendència conservadora.

ENRIQUE GÓMEZ

CARRILLO

Ciudad de Guatemala, 1873 – París,
1927

Crític literari, escriptor, periodista i diplomàtic, va escriure un gran nombre de llibres i cròniques internacionals. Activista polític, també va destacar per la vida bohèmia i les seves relacions sentimentals amb escriptores i artistes com Aurora Cáceres, Raquel Meller i Consuelo Suncín. Va col·laborar a *El imparcial* i, especialment, *El Liberal*, a més de diaris argentins, com *La Razón* o *La Nación*, i el cubà *Diario de la Marina*, que li van donar molta fama a Llatinoamèrica. Resultat de la seva cobertura del conflicte mundial són *Crónica de la guerra* (1915), *Reflejos de la tragedia* (1915), *En las trincheras* (1916), *En el corazón de la tragedia* (1916) i *La gesta de la Legión* (1918).

BARTOLOMÉ CALDERÓN FONTE

Barcelona 1886 – Madrid 1957

Periodista, va escriure per al diari *El Progreso*, òrgan de premsa estretament vinculat al lerrouxisme, del qual va ser durant molt de temps cronista resident a París, on va viure la manifestació de catalans i espanyols a favor de França quan va produir-se l'esclat de la guerra. Malgrat no tenir una influència molt destacada, és dels pocs corresponsals que van cobrir la guerra per a aquests sectors de premsa. Durant el període d'entreguerres i després de la Guerra Civil, va continuar vivint a París, on va exercir de corresponsal per a *Arriba*, el diari del Movimiento o oficial del règim franquista.